

Kotimaisten kielten keskus

INSTITUTET FÖR DE INHEMSKA SPRÅKEN

Tilinpäätös 2022

Kotimaisten kielten keskuksen tilinpäätös 2022

Sisällys

TOIMINTAKERTOMUS	3
1. Johdon katsaus.....	3
2. Tuloksellisuus.....	5
2.1 Suomen ja ruotsin kielen huolto ja neuvonta sekä kielenhuoltoon liittyvä tutkimus...5	
2.2 Saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakunnat.....	7
2.3 Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus	8
2.4 Julkaisutoiminta, kieliaineistot ja kirjasto	10
3. Vaikuttavuus.....	11
3.1 Toiminnan vaikuttavuus	11
3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	15
4. Toiminnallinen tehokkuus	16
4.1 Toiminnan tuottavuus	16
4.2 Toiminnan taloudellisuus	19
4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus.....	20
4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	21
5. Tuotokset ja laadunhallinta	22
5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	22
5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	22
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	23
6.1 Henkilöstömäärä ja -rakenne	23
6.2 Henkilöstön koulutus ja osaaminen.....	24
6.3 Työhyvinvointi	25
7. Tilinpäätösanalyysi	26
7.1 Rahoituksen rakenne.....	26
7.2 Talousarvion toteutuminen	26
7.3 Tuotto- ja kululaskelma	26
7.4 Tase.....	26
8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	27
9. Arviointien tulokset.....	29
10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	29
TILINPÄÄTÖS	30
2. Tuotto- ja kululaskelma.....	31
3. Tase	32
4. Liitetiedot	32
5. Allekirjoitukset.....	33

Liite: [Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuluettelo 2022](#)

Kotimaisten kielten keskus 2023

Toimitus: Leena Nissilä, Risto Uusikoski, Jamima Löfström

Julkaisuluettelo: Risto Uusikoski

Kansi: Talviaamu, Vesa Heikkinen

Toimintakertomus

1. Johdon katsaus

Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain (1403/2011) mukaan Kotimaisten kielten keskus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto. Keskuksen tavoitteena on kielen asiantuntijana edistää keskuksen toimialaan kuuluvien kielten käyttöä yhteiskunnassa. Keskuksen tehtävänä on suomen ja ruotsin kielten huolto, neuvonta ja sanakirjatyö sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Keskuksen tehtävänä on lisäksi koordinoita saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen huoltoa.

Kotimaisten kielten keskuksen (myöhemmin Kotus) tehtävänä on tarjota kielitietoa laajasti monenlaisille kohderyhmille, sekä kieliammattilaisille että suurelle yleisölle. Verkossa julkaistaan sanakirjoja, kielenhuollon ja kielenkäytön ohjeistoja sekä yleistä kielitietoa. Kotus tarjoaa verkossa myös digitoituja kieliaineistoja kansalaisten ja tutkijoiden käyttöön. Kotus korostaa kaikkien suomalaisten äidinkielten merkitystä ja pyrkii vaikuttamaan siihen, että jokaisen ihmisen oikeus omaan kieleen tunnustetaan ja sen käyttöön kannustetaan.

Toiminnallaan Kotus luo osaltaan edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa. Kotus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä sekä auttavat kansalaisia ja yhteiskuntaa ylläpitämään yhteyden Suomen kielelliseen kulttuuriperintöön.

Kotus on vakiinnuttanut paikkansa luotettavana kielenhuollon asiantuntijalaitoksena, joka palvelee kieliasioissa eri ammattiryhmiä ja kaikkia kansalaisia. Kotuksen toiminnan lähtökohtana on, että jokaisella on oikeus saada tietoa kielestä ja että julkisten palvelujen kieli on asiallista, selkeää ja ymmärrettävää ja virallinen nimistö asianmukaista.

Vuonna 2022 Kotus selvitti vuosittaisella asiakaskyselyllä kielenkäyttäjien näkemyksiä toiminnastaan, palveluistaan ja aineistoistaan. Loppuvuodesta 2022 verkkosivuilla toteutetun asiakaskyselyn kokonaistulos oli 3,6 asteikolla 1–4 (muunnettuna asteikolle 1–5 tulos on 4,5), ja peräti 97 prosenttia vastaajista on toimintaan erittäin tai melko tyytyväisiä. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 1 239 asiakasta, joista ruotsinkielisiä vastaajia oli 116.

Kotus saa paljon kiitosta sanakirjoistaan ja esimerkiksi Kielitoimiston ohjepankista. Useita vastaajia on ilahduttanut erityisesti uusi, verkossa julkaistu *Etymologinen sanakirja*. Toisaalta sanakirjoihin ja muihin verkkopalveluihin toivotaan uudenlaisia toiminnallisuuksia ja lisää sisältöä. Erityisesti vastaajat toivovat palveluilta helppokäyttöisyyttä: esimerkiksi Kotuksen verkkosivut koettiin useissa vastauksissa turhan monimutkaisiksi ja niiden hakutoiminto kehnoksi.

Kotimaisten kielten keskus oli vuonna 2022 ensimmäistä kertaa mukana myös T-median toteuttamassa luottamus- ja mainetutkimuksessa. Kotus sijoittui julkishallinnon organisaatioiden listalla kuudenneksi. Tutkimuksen tiedot kerättiin sähköisellä lomakkeella lokakuussa 2022. Tutkimukseen osallistui noin 9 600 suomalaista. Otos on painotettu väestöä edustavaksi sukupuolen, iän ja asuinalueen mukaan.

Vuonna 2022 Kotus on edelleen seurannut aktiivisesti julkista kielenkäyttöä ja toiminut sen parantamiseksi mm. aktiivisella viranomaisyhteistyöllä sekä antamalla neuvontaa, koulutusta, ohjeita ja lausuntoja. Kotus on ollut mukana myös Kansalliskielistrategian ja Kielipoliittisen ohjelman toimeenpanossa sekä perustehtävien kautta että vuonna 2022 käynnistyneillä vaikutusohjelmilla *Selkeän julkisen kielen edistäminen*, *Kansalliskielet ja monikielinen Suomi* ja *Verkkopalveluiden vaikuttavuus*. Lisäksi teetettiin selvitys kieliteknologian tulevaisuuden mahdollisuuksista. Selvitys valmistuu helmikuun lopussa 2023. Näin on pyritty vaikuttamaan

siihen, että kielen rooli yhdenvertaisuuden edistämässä ja eriarvoisuuden ehkäisemisessä ymmärretään ja hallitusohjelman kirjaukset toteutuvat.

Kotus valmisteli vuonna 2022 hallitusohjelma-avaukset, jotka valmisteltiin yhteistyössä Kotuksen neuvottelukunnan ja kielilautakuntien kanssa. Avaukset julkistettiin joulukuussa, ja ne saivat hyvin mediahuomiota. Vuonna 2023 jatketaan avausten nostoa muun muassa Kotuksen omilla verkkosivuilla.

Ministeriön erillisrahoittamassa kehittämishankkeessa toteutettu hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaalikonaisuus E-oppivassa valmistui vuonna 2021 ja sitä markkinoitiin vuonna 2022. Ruotsinkielinen verkkokurssikonaisuus sai E-oppiva-palkinnon vuonna 2022.

Kielenhuollon tiedotuslehtiä *Kielikello* ja *Språkbruk* on julkaistu edelleen avoimesti verkossa. Lisäksi Kotuksen verkkosivuille on tuotettu runsaasti kielitietoa mm. ohjesivustojen, uutisten, blogien ja videoiden muodossa. Verkkopalvelujen käyttäjämäärä on pysynyt tasaisena ja noussut vuoteen 2021 saakka. Vuoden 2021 jälkeen sivustoanalytiikalla ei ole enää pystytty tilastoimaan yksittäisiä käyttäjiä samalla tavoin kuin aiempina vuosina. Verkkopalveluilta edellytetään nykyään evästeiden käytön luvan aktiivista pyytämistä: tähän on Kotuksen verkkopalveluissa siirrytty vaiheittain. Valtionhallinnon verkon kautta tulevat käyttäjät jäävät myös nykyään osittain tilastoinnin ulkopuolelle, minkä lisäksi analytiikkatyökalun vaihtuminen vuoden 2023 vaihteessa vaikeuttaa vuosikohtaisen vertailun tekemistä. Käyttäjäkyselyn tulokset osoittavat käyttäjien tyytyväisyyttä verkkojulkaisujen sisältöihin.

Kielitiedon digitaalisten palveluiden saavutettavuus on yksi Kotuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteista. Tähän liittyvä toimenpide, verkkojulkaisukokonaisuuden kehittäminen, on edistynyt toimintavuonna hyvin Verkkojulkaisemisen yhtenäistäminen -hankkeessa. Tavoitteeseen liittyvää mittaria, verkkopalveluiden yhteenlaskettua kävijämäärää, ei saavutettu edellä kuvattujen analytiikkaongelmien vuoksi.

Sanakirjojen laatiminen ja julkaiseminen ovat olennainen osa Kotuksen toimintaa. Vuoden 2022 aikana julkaistiin saavutettavuusominaisuuksiltaan parannetussa käyttöliittymässä *Ordbok över Finlands svenska folk mål*. Se samoin kuin *Vanhan kirjasuomen sanakirja* ja *Suomen murteiden sanakirja* laajenivat uusin sana-artikkelien aakkosvälein. *Kielitoimiston sanakirjaan* lisättiin ja muokattiin sana-artikkeleita. Lisäksi verkkoon saatettiin uusi laaja julkaisu *Suomen etymologinen sanakirja*. Uusia sana-artikkeleita lisättiin myös *Suomi–ruotsi-suursanakirjaan* ja *Suomi–viro-sanakirjaan*.

Maahanmuuttajakielten sanakirjahanke jatkui; *Suomi–sorani-sanakirjan* käsikirjoitus eteni, ja vuoden 2023 alussa julkaistaan aakkosväli *a–k*. Verkossa on julkaistu jo kokonaisuudessaan *Suomi–kurmandži-sanakirja* ja *Suomi–somalisanakirja*.

Vuoden 2022 toiminnallinen tulos oli kokonaisuudessaan hyvä ja tavoitteet ylitettiin useissa numeerisissa indikaattoreissa, vaikka pandemiatilanne jatkui osittain edelleen. Lisäksi vuonna 2022 edistettiin koko Kotuksen voimin ministeriön erillisrahoittamaa verkkopalveluiden yhtenäistämishanketta ja osallistuttiin ministeriön ja muiden hallinnonalan virastojen kanssa konsernin kehittämishankkeeseen. Tulos oli hyvä siitä huolimatta, että taloudellisen tilanteen vuoksi uusia työntekijöitä on voitu vain harvoin palkata eläkkeelle lähteneiden tai muuten irtisanoutuneiden tilalle. Tämä on vaikuttanut muun muassa siihen, että kaikkeen maksullisen palvelutoiminnan kysyntään ei ole pystytty vastaamaan ja tuotto on siksi edelleen jäänyt Kotukselle asetettua tavoitetta pienemmäksi. Sekä Kielenkäytön opetus- että Kielineuvonta-indikaattorien tavoitteet ylitettiin, mikä johtuu yhtäältä E-oppivaan aiemmin tuotetuista maksuttomista hyvän virkakielen verkkokurseista, toisaalta maksullisesta paikannimirekisterin tarkistuksesta.

Asiantuntijatehtävien indikaattorin korotetusta tavoitteesta jäätin enää alle kolme prosenttia, sillä pandemia ei enää olennaisesti vaikuttanut tähän indikaattoriin laskettaviin toiminnan muotoihin.

Selkeän hallinnollisen kielen edistämisen mittarin korotettua tavoitetta ei vielä saavutettu, sillä mittarin kumulatiivisuuden vuoksi siihen vaikuttavat aiempien vuosien tulokset.

Siirtyvää määrärahaa on edelleen vähennetty hallitusti. Säästöä syntyi muun muassa matkakuluissa ja palkkakuluissa.

Pandemiatilanteen vähitellen helpottaessa vuonna 2022 päästiin tekemään yhä enemmän lähityötä. Silti etätyötä tehtiin edelleen paljon. Etätyö sopii Kotuksen eri toimintoihin eri tavalla. Fyysisiin aineistoihin perustuvaa sanakirjatyötä on tuloksellisinta tehdä läsnätyönä virastossa. Silti erityisjärjestelyin tätäkin työtä tekevät ovat voineet tehdä myös etätyötä.

Kotus osallistui opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan yhteiseen konsernin kehittämishankkeeseen, avoimen hallinnon kehittämistyöhön sekä valtionhallinnon johtamisfoorumeihin. Senaatin kanssa valmisteltiin Valtion toimitilastrategian toimeenpanosuunnitelmaa ja kuultiin, että Senaatti selvittää Hakaniemenranta 6 -kiinteistön myyntiä. Vuonna 2022 valmisteltiin myös Hakaniemenranta 6:n väestösuojatiloissa olevan aineiston siirtoa, joka toteutetaan vuonna 2023. Valtori-yhteistyötä jatkettiin.

2. Tuloksellisuus

Kotuksen tuloksellisuustavoitteet toteutuivat kokonaisuudessaan oikein hyvin, ja monelta osin asetetut tavoitteet ylittyivät.

Taulukko 1. Kotuksen tuloksellisuusindikaattorit 2022

	Tavoite 2022	Toteuma 2022
Julkaisut, painotettu kappalemäärä	4 500	3 179
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	500	486
Kielenkäytön opetus, tuntia	850	1 457
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	6 500	9 509
Sana-artikkeleita, kpl	72 700	67 748
Asiakaspalaute (asteikko 1–4)	3	4

2.1 Suomen ja ruotsin kielen huolto ja neuvonta sekä kielenhuoltoon liittyvä tutkimus

Kielenhuollon, neuvonnan ja tutkimuksen tavoitteet saavutettiin suurelta osin ja osin jopa ylitettiin. Kotuksen tarjoaman suomen ja ruotsin kielen huollon laatuun luotetaan, ja toiminnan asema on vakaa sekä suuren yleisön että sidosryhmien piirissä. Kotus jatkoi kielenhuollon verkkopalvelujen kehittämistä ja teki edelleen aktiivista yhteistyötä virkakielen ja median kielen kehittämiseksi. Toiminnan vaikuttavuutta kehitettiin muun muassa Selkeän julkisen kielen edistämisen vaikutusohjelmassa.

Kielenhuollon palvelut, julkaisut ja esitelmät

Jatkettiin Hyvän nimistön opas -projektia ja laadittiin suunnitelma suomenkielisten kieltennimien sanastosta yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa. Julkaistiin uudistettu Hyvän virkakielen ohjeita -sivusto, markkinoitiin resurssien puitteissa vuonna 2021 E-oppivassa julkaistua, kaikille avointa Hyvän virkakielen verkkokurssipakettia ja alettiin laatia sen täydennykseksi maksullista virkakielen verkkoharjoituskurssia. Onnistuttiin saamaan kielen näkökulma mukaan myös E-oppivan hallintolakia koskevaan kurssiin. Järjestettiin Vuoden selväsana -kilpailu sekä Selkeän

kielen päivän tilaisuus, jonka teemana olivat kielellinen saavutettavuus sekä kielen ammattilaisten rooli viranomaisten viestinnän ja palvelujen kehittämisessä.

Julkaistiin kielenhuollon tiedotuslehtiä *Kielikelloa* ja *Språkbrukia* maksuttomina verkkolehtinä. Kielikellon ilmestymisestä kertovan ilmoitusviestin tilanneiden määrä kasvoi edellisestä vuodesta tuhannella noin 23 600:aan. *Språkbrukia* esiteltiin Helsingin kirjamesseilla yhdessä muiden ruotsinkielisten aikakauslehtien kanssa. Täydennettiin Kielitoimiston ohjepankkia, Asutusnimihakemistoa ja muita kielen- ja nimistöhuollon verkkojulkaisuja, -aineistoja ja -sivuja. Verkkolehtien ja verkossa julkaistujen kielen- ja nimistöhuollon apuneuvojen käyttäjämäärät pysyivät hyvinä, mutta käyttäjämääriä ei voi verrata edellisvuoteen verkkosivujen evästehyväksyntäkäytännön muutoksen vuoksi. Kielestä ja nimistöstä annettiin asiantuntijatietoa yleistajuisesti myös Kotuksen verkkosivuilla, sosiaalisen median kanavilla sekä monilla muilla foorumeilla.

Verkkosivuilla ja julkaisuissa tarjottavien ohjeiden täydennykseksi tarjottiin henkilökohtaista neuvontaa sekä puhelimitse että sähköpostitse ja verkkopalvelun yhteydenottolomakkeilla. Kysyntä osoittaa, että henkilökohtaisia neuvontapalveluja tarvitaan. Lisäksi ne antavat arvokasta tietoa kieliyhteisön tiedontarpeesta.

Kotus oli edustettuna muun muassa valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunnassa sekä oikeusministeriön nimilautakunnassa ja Helsingin kaupungin nimistötoimikunnassa. Osallistuttiin selkokielen edistämiseen toimimalla selkokielen tutkimusta edistävän Klaara-verkoston ohjausryhmässä sekä Selkokeskuksen neuvottelukunnan puheenjohtajana ja jäsenenä sekä vastaavan ruotsinkielisen Referensgruppen för lätt språk -elimen jäsenenä. Eri tahojen kielenkäyttöön vaikutettiin lukuisissa muissakin verkostoissa, työryhmissä ja elimissä sekä antamalla lausuntoja.

Virastoille annettiin asiantuntija-apua muun muassa asiakasohjeiden ja verkkosivujen ymmärrettävyyden parantamisessa. Myös yhdenvertaisuutta tukevan kielenkäytön asiantuntemukselle oli edelleen kysyntää. Erityisesti virastoille tarjottiin koulutusta kielenhuollosta, hyvästä virka- ja säädöskielestä sekä sujuvasta asiakasviestinnästä. E-oppivassa julkaistu kaikille avoin Hyvän virkakielen verkkokurssipaketti lisäsi etenkin muiden kuin perusasioita käsittelevien maksullisten koulutusten kysyntää. Rääätälöidyt koulutukset ja tekstipalvelut ovat Kotukselle myös yksi tapa saada tietoa viranomaisten kirjoittamiskäytänteistä. Maanmittauslaitoksen paikannimirekisterin nimistön tarkistus jatkui määrältään tavallista suurempana. Myös maksullisia nimitauluja laadittiin moninkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna.

Jatkettiin yhteistyötä Svensk Presstjänstin kanssa ruotsinkielisen median kielenhuollossa. Osana Selkeän julkisen kielen edistämisen vaikutusohjelmaa alettiin suunnitella mediakieliverkostoa myös suomenkieliselle medialle. Kotuksella oli edustaja Svenska Yles språkgrupp -elimessä. Järjestettiin vuosittainen suomalais-ruotsalainen kääntäjäseminaari Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton kanssa ja *Språkvårdsdagen* Hanasaaren kulttuurikeskuksen ja Hugo Bergroth -sällskapetin kanssa. Vuonna 2021 aloitetussa ruotsinkielisessä *Skrivsaker*-hankkeessa kehitettiin äidinkielen opiskelun verkkomateriaaleja yläkoulun ja toisen asteen oppilaille.

Kielilautakunnat

Suomen kielen lautakunta kokoontui kolme kertaa ja ruotsin kielen lautakunta neljä kertaa. Lautakunnat julkaisivat sosiaali- ja terveydenhuollon nimien suunnittelusta yhteisen kannanoton *Sosiaali- ja terveydenhuollon nimien suunnittelua parannettava – Glöm inte namnen i vårdreformen* ja keskustelivat kokouksissaan muun muassa uudesta kansalliskielistrategiasta ja valtioneuvoston kielipoliittisesta ohjelmasta. Ruotsin kielen lautakunta järjesti seminaarin 80-vuotisjuhlan kunniaksi.

Kielenhuoltoon liittyvä tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö

Julkaistiin katsaus Kielipolitiikan vuosi 2021. Kartoitettiin valtion viranomaisten ja kuntien resursseja ja toimia hyvän virkakielen edistämiseksi kahdella kyselyllä, joihin saatiin vastaukset 156 viranomaiselta ja 3 612 työntekijältä. Jatkettiin suomen yleiskielen seuranta ja toimitettiin kotimaisessa ja kansainvälisessä akateemisessa yhteisössä pitämällä esitelmiä, julkaisemalla artikkeleja sekä ohjaamalla väitöskirjoja ja muita opinnäytteitä, osallistamalla tutkimushankkeiden seurantaryhmiin ja antamalla akateemisia asiantuntijalausuntoja. Otettiin vastaan varauksia edellisvuonna julkaistussa opinnäytteiden aihepankissa tarjottuihin aiheisiin.

Osallistuttiin Euroopan kielitutkimuslaitosten kielipoliittisen yhteistyöelimen Efnilin toimintaan muun muassa koordinoimalla viranomaisten kielenkäyttöön liittyvää ELIPS-hanketta (European Languages and their Intelligibility in the Public Sphere), jossa julkaistiin vuonna 2021 verkkosivusto eri maiden viranomaisten käytänteistä mm. selkeän virkakielen, selkokielen, sanastotyön, yhdenvertaisen kielenkäytön ja EU-toimielinten kanssa tehdyn yhteistyön suhteen (<https://elips.efnil.nytud.hu/>). Kertomusvuonna verkkosivuston pohjana olevan kyselyn tuloksista julkaistiin tieteellinen artikkeli ja valmisteltiin uutta kyselykierrosta.

Osallistuttiin YK:n paikannimiasiantuntijoiden ryhmän UNGEGNin toimintaan sekä kansainvälisten selkeän kielen järjestöjen Clarityn ja Plainin työhön. Toimitettiin pohjoismaisessa kielenhuoltoelinten verkostossa ja jatkettiin yhteistyötä Ruotsin Kielineuvoston ja Viron kielen instituutin kanssa. Osallistuttiin jäsenenä Ruotsin Mediespråksgruppenin, Språkvårdsgruppenin ja Namnvårdsgruppenin sekä ruotsinsuomalaisen termiryhmän toimintaan. Osallistuttiin kieliaiheisten ISO-standardien laatimiseen International Organization for Standardization -järjestön ja Suomen Standardisoimisliiton työryhmissä.

2.2 Saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakunnat

Lautakuntien tehtävänä on antaa alallaan kielenkäyttöä koskevia periaatteellisia ja yleisluonteisia suosituksia sekä huoltaa kielen asemaa ja kielijärjestelmää. Kotimaisten kielten keskuksen vastuuhenkilö piti lautakuntiin yhteyttä ja antoi niille kielipoliittista asiantuntija-apua. Keskuksen neuvottelukunta ja lautakunnat pitivät yhteiskokouksen kesäkuussa. Johtaja, kielenhuolto-osaston johtaja ja vastuuhenkilö vierailivat lautakuntien kokouksissa. Lautakunnat on nimitetty kolmivuotiskaudeksi 1.6.2021–31.5.2024.

Romanikielen lautakunta piti kolme kokousta. Se paneutui toimintavuonna kielenelvytykseen ja romanikielen yhteiskunnallisen aseman parantamiseen. Lautakunnan romanijäseniä oli mukana vuonna 2020 käynnistyneessä Opetushallituksen romanikielen elvytysohjelmassa. Lautakunta työsti romanikielen elvytysohjelmaa yhdessä elvytysohjelman asiantuntijaryhmän kanssa. Elvytysohjelma julkistettiin marraskuussa 2022. Kotuksen vastuuhenkilö tarjosi lautakunnalle asiantuntija-apua ja toimi elvytysohjelman asiantuntijajäsenenä.

Viittomakielten lautakunta piti neljä kokousta. Se osallistui keskusteluun viittomakielten asemasta ja pyrki edistämään tietoisuutta viittomakielistä. Lautakunta otti kantaa viittomakielen tulkkauksen tilanteeseen, muun muassa kuurojen tulkkien asemaan Kelan tulkkauksipalveluissa. Lautakunnan suomeksi ja ruotsiksi laaditut pöytäkirjat julkaistiin Kotuksen verkkosivuilla. Kokouksista julkaistiin viittomakielinen kokoustiivistelmä Kuurojen Liiton verkkosivuilla.

Saamen kielten lautakunta käsittelee kielenhuoltoa, terminologiaa ja nimityksiä koskevia suosituksia sekä antaa kieleen liittyviä lausuntoja. Lautakunta kokoontui toimintavuonna kerran. Lautakunnan sihteeri tarjosi kielineuvontaa ja vastasi kielikysymyksiin.

2.3 Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus

Nykysuomea kuvaavasta ja normittavasta Kielitoimiston sanakirjasta (KS) ilmestyi sisällöltään päivitetty versio Kielikoneen julkaisemana. Sanakirjassa on yli 100 000 hakusanaa, ja se on käytettävissä sekä maksutta verkossa että Kielikone Oy:n maksullisessa sanakirjapalvelussa. Kielitoimiston sanakirjan toimitus pitää yllä Kotimaisten kielten keskuksen sanatietokantaa, johon lisättiin toimintavuonna eri lähteistä runsaat neljä tuhatta uutta tai muuten ajankohtaista sanaa. Sanatietokantaa käytetään Kielitoimiston sanakirjan, kielenhuollon ja tutkimuksen tarpeisiin.

Vanhan kirjasuomen sanakirja (VKS) ja Suomen murteiden sanakirja (SMS) laajenivat. VKS on edennyt niin, että verkossa on luettavana jakso *a–poisotto* (44 792 hakusanaa). SMS käsittää nyt verkossa jakson *a–mähistyä* (kaikkiaan 195 350 hakusanaa ja 69 069 levikkikarttaa). Vanhan kirjasuomen sanakirjan toimitustyötä rahoittaa pääosin, neljän toimittajan osalta, Koneen Säätiö, jonka viimeisin VKS:n toimitustyöhön myöntämä viisivuotinen rahoitus (1 062 000 euroa) kattaa vuodet 2019–2023. Suomen murteiden sanakirjan toimitustyöhön perehtyi kaksi henkilöä neljän kuukauden ajan OKM:n myöntämän kehittämishankerahan (murre-sanakirja ja uuden sukupolven osajien kouluttaminen, 31 000 euroa) turvin.

Verkossa julkaistiin kieliyhteisön hartaasti odottama Suomen etymologinen sanakirja (SES), laajuudeltaan noin 56 000 hakusanaa. Julkaisuun sisältyvät aiemmin painettuina ilmestyneet teokset *Suomen sanojen alkuperä* ja *Stadin slangin etymologinen sanakirja*. Kokonaisuutta täydentää tätä julkaisua varten laadittu noin 7 500 sanan laajuinen *Etymologinen täydennysosa*.

Ordbok över Finlands svenska folkmål -sanakirja (FO) saatettiin uuteen saavutettavaan käyttöliittymään. Sanakirjasta on luettavana aakkosväli *a–runera* (yhteensä 78 000 hakusanaa). Suomi–ruotsi-suursanakirjaan (110 842 hakusanaa) lisättiin noin 200 sana-artikkelia. Finlandssvensk ordbok on noin 2 550 hakusanan laajuinen.

Karjalan kielen verkkosanakirja (noin 89 000 hakusanaa) on kokonaan vapaasti luettavissa verkossa. Karjalan kielen verkkosanakirjan sanakirja-artikkelien yhteyteen lisättiin digitoitujen, metatiedoin varustettujen aineistolippujen kuvia. Nyt lippuja on verkossa aakkosväliltä *a–m*.

Maahanmuuttajakielten sanakirjahanke edistyi. Suomi–sorani-sanakirjan laatiminen eteni niin, että käsikirjoitusta on valmiina aakkosväli *a–k*. Suomi–kurmandži-sanakirja (28 267 hakusanaa) ja Suomi–somalisanakirja (28 332 hakusanaa) ovat kokonaisuudessaan vapaasti käytettävissä verkossa.

Yhteistyössä Viron kielen instituutin kanssa julkaistu Viro–suomi-sanakirja käsittää runsaat 40 000 hakusanaa. Tarkistettuja ja uusia artikkeleita ilmestyi verkkoon toimintavuonna noin 220.

Karjalan kielen verkkosanakirjan, Suomen murteiden sanakirjan ja Vanhan kirjasuomen sanakirjan aineistot sekä Suomen murteiden sanakirjan levikkikartat ovat tarjolla myös avoimena datana, samoin Ordbok över Finlands svenska folkmål -sanakirjan ja Finlandssvensk ordbokin aineistot. Myös suomen kielen ja saamelaiskielten etymologinen tietokanta (vajaa puoli miljoonaa tietoa) on verkossa käytettävissä sekä avoimena datana saatavilla.

Leksikografista tutkimusta edustava, työnimellä *Leksikografinen merkityksen kuvaus ja lingvistiikka* laadittava käsikirjoitus edistyi.

Sanakirjantoinittajat osallistuivat alan kansallisiin ja kansainvälisiin tilaisuuksiin, osin verkoitse. Pidettiin esitelmiä tutkija- ja asiantuntijatilaisuuksissa. Asiantuntijayhteistyötä tehtiin monin

tavoin, niin talon sisällä kuin ulkopuolisten tahojen kanssa. Toimittajat julkaisivat sanakirjatyöhön liittyviä yleistajuisia artikkeleita ja Kotuksen verkkosivuilla sanastoon, sanakirjoihin ja sanakirjojen edustamiin kielimuotoihin perehdyttäviä ajankohtaisjuttuja, palstoja ja blogeja. Tehtiin esittelyvideoita ja osallistuttiin koulutusmateriaalin sisällöntuottamiseen. Annettiin lukuisia haastatteluja ja esiinnyttiin televisiossa.

Sanakirjantoimittajat antoivat myös henkilökohtaista neuvontaa enimmäkseen sanastoa koskien; nämä suoritteet sisältyvät kielineuvonta-indikaattorin lukuihin. Neuvoja annettiin myös sanakirjojen ja aineistojen käytössä. Osallistuttiin Tietotekniikan termitalkoisiin ja Lääketieteen sanastolautakuntaan.

Kuvio 1. Verkossa olevien sanakirjojen tilanne vuoden 2022 lopussa

*) Kielitoimiston sanakirja: <i>a-ö</i>		
Karjalan kielen sanakirja: <i>a-ö</i>		
Suomen murteiden sanakirja: <i>a – mähistyä</i>	<i>pa-</i>	
Vanhan kirjasuomen sanakirja: <i>a-poisotto</i>	<i>pu-</i>	
*) Suomi–ruotsi-suursanakirja: <i>a-ö</i>		
Finlandssvensk ordbok: <i>a-ö</i>		
Ordbok över Finlands svenska folkmål: <i>a-runera</i>	<i>s-</i>	
Suomen etymologinen sanakirja: <i>a-ö</i>		
maahanmuuttajakielten sanakirjoja: suomi–somali: <i>a-ö</i>		
maahanmuuttajakielten sanakirjoja: suomi–kurmandži: <i>a-ö</i>		
maahanmuuttajakielten sanakirjoja: suomi–sorani: <i>a-k</i>		
*) **) Viro–suomi-sanakirja: <i>a-ü</i>		

Ilmestyneet aakkosvälit täysivärisinä. Vaaleanväreisellä taustalla on lisäksi merkitty, mihin kohtaan toimitustyö on edennyt vuonna 2022.

*)Jatkuvasti päivitettävä sanakirja

**) Päivitetään yhteistyössä Viron kielen instituutin (EKI) kanssa

2.4 Julkaisutoiminta, kieliaineistot ja kirjasto

Kotuksen julkaisujen ja tietovarantojen kotisivu on osoite www.kotus.fi ja www.sprakinstitutet.fi. Kotus jatkoi asiantuntijatyönsä tulosten julkaisemista kaikille vapaasti tarjottavina verkkojulkaisuina. Verkossa julkaistiin kielenhuollon ja leksikografian asiantuntijatyön tuloksia ja muuta kielitietoa monenlaisina artikkeleina ja kirjoituksina, ja monien Kotuksen laajojen ohjekokonaisuuksien ja sanakirjojen sisältöjä päivitettiin ja kartutettiin (ks. 2.1., 2.3. sekä julkaisujen tuloksellisuus 4.1). Lisäksi edistettiin aiemmin painetussa muodossa ilmestyneiden julkaisujen digitaalista saatavuutta julkaisemalla verkossa *Suomen etymologinen sanakirja*. Sanakirja kattaa useita etymologisia julkaisuja: *Suomen sanojen alkuperä*, *Stadin slangin etymologinen sanakirja* ja *Nyky-suomen lainasanojen etymologinen sanakirja*.

Asiantuntijatyön tuloksena ilmestyi myös monia muualla julkaistuja yleistajuisia ja tieteellisiä artikkeleita, katsauksia, toimitteita ja kokonaisuuksia. Vuoden 2022 julkaisuluettelo on luettavissa verkossa:

https://www.kotus.fi/julkaisut/julkaisuluettelot/julkaisuluettelot_vuosittain/julkaisut_2022.

Kotuksen laajat kieliaineistot ovat osa kansallista aineetonta kulttuuriperintöä. Ne palvelevat Kotuksessa tehtävää asiantuntijatyötä, jonka yhtenä tavoitteena on jalostaa aineistoja kansalaisten, yhteiskunnan ja tutkijoiden saataville digitaalisessa muodossa. Aineistokokoelmien pohjalta syntyvät esimerkiksi Suomen murteiden sanakirja ja Suomen ruotsalaismurteiden sanakirja, jotka saattavat laajojen murrekokoelmien sisältöjä helposti käytettävään ja haettavaan muotoon. Niin suomen- kuin ruotsinkielisiä paikannimikokoelmia on valmisteltu vietäväksi digitaaliseen Nimiarkistoon.

Kotuksen omien hankkeiden ja asiantuntijatyön lisäksi kieliaineistokokoelmat palvelevat tutkijoita ja suurta yleisöä. Kieliaineistojen lisäksi Kotuksen kokoelmat sisältävät kielentutkimuksen toimijoiden arkistokokoelmia kuten kieliaineistojen kerääjien henkilöarkistoja.

Nauhoitearkiston kokoelmat ovat tärkeä kulttuuriperintöaineisto paitsi tutkijoille myös haastateltujen jälkeläisille ja suku- ja kotiseutututkijoille. Toimintavuonna Nauhoitearkiston äänitteiden digitointia edistettiin OKM:n erillisrahoituksen turvin. Vanhimpia 1960-luvun ääniteaineistoja saatiin digitoitua yli 1400 tuntia. Kuluneena vuonna 2022 nauhoiteaineistojen saavutettavuutta edistettiin yhteistyössä topoteekki-verkkoarkiston kanssa. Yhdessä Suodenniemen topoteekin kanssa pilotoitiin Nauhoitearkiston äänitteiden julkaisemista verkkonäyttelyssä paikallishistoria-aineistojen osana ja luotiin malli topoteekkien aineistojulkaisutarpeita varten.

Kaikkien kieliaineistojen tietoja tarkennetaan ja täydennetään jatkuvasti Kotuksen omassa aineistotietokannassa, josta tiedot haravoidaan Finna-tiedonhakupalveluun. Vuonna 2022 Kotuksen kieliaineistoja on tarkasteltu, kuvailtu ja järjestetty erityisesti hallinnonalan konserninkehittämishanketta silmällä pitäen sekä aineistojen säilytystiloihin liittyvien haasteiden vuoksi.

Kotuksen kirjasto on kansainvälisestikin merkittävä uralistiikan ja lähialojen erikoiskirjasto. Sen laajuus on noin 1 000 hyllymetriä. Kotuksen vastuulla olevaan kirjastoon kuuluvat myös samassa rakennuksessa sijaitsevien Opetushallituksen ja Suomen Akatemian kokoelmat, jotka muodostavat noin kymmenen prosenttia kokoelman laajuudesta. Kirjasto on Helsingin yliopiston kirjaston liitännäiskirjasto. Kirjasto palveli kävijäasiakkaita alkuvuonna epidemiatilanteen vuoksi tiistaisin ja torstaisin klo 12–16. Toukokuusta alkaen palveltiin neljänä päivänä viikossa, maanantaista torstaihin klo 12–16. Ulkopuolisten asiakkaiden lisäksi kirjasto palvelee Kotuksen asiantuntijatyötä sekä muiden Hakaniemenrannan opetus- ja kulttuuriministeriön alaisten organisaatioiden työntekijöitä. Vuoden 2022 lopussa valmisteltiin alakerran väestönsuojatiloissa olevien aineistojen siirtoa Kansallisarkiston tiloihin.

3. Vaikuttavuus

3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohtana ovat Kotuksen strategiset tavoitteet, jotka ovat linjassa tulossopimuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa. Vuonna 2022 Kotuksessa aloitettiin vaikutusohjelmatyö. Kotuksen vaikuttavuustavoitteet kuvastavat Kotuksen suunnitelmia toiminnan pitkäkestoisiksi, tulossopimuskauden ylittäviksi yhteiskunnallisiksi vaikutuksiksi ja tukevat strategian saavuttamista. Vaikutustavoitteet ovat neljän vuoden tavoitteita kotimaisten kielten saralla. Vaikutustavoitteiden toteutumista seurataan tulossopimuskauden aikana.

Tulossopimukseen liitetyt Kotuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja vaikutusohjelmat:

1. Hallinnollinen kieli kehittyy selkeämmäksi. Kotuksen antamat kieleen liittyvät palvelut vahvistavat demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnan instituutioihin.

Keväällä 2022 alkaneen ”Selkeän julkisen kielen edistäminen” -vaikutusohjelman yhtenä tavoitteena oli lisätä median ja viranomaisten ymmärrystä kielen roolista yhteiskunnassa, yhteisöissä ja yksilön elämässä. Vaikutusohjelmassa on kartoitettu alustavasti mediaverkostoon kutsuttavat yhteistyötahot sekä laadittu luonnos verkoston toiminnan tavoitteista. Vuonna 2023 on tarkoitus käynnistää vaikutusohjelma ”Kotuksen sanakirjatyon tulevaisuus” ja vuonna 2024 ”asiakaspalveluprosessien vaikuttavuus”. ”Kieliteknologian mahdollisuudet” -vaikutusohjelman käynnistämisestä päätetään sen jälkeen, kun siihen liittyvä selvitystyö on valmistunut vuoden 2023 helmikuun lopussa.

2. Kotus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotimaisten kielten oppimiselle osana kotoutumista.

”Kansalliskielet ja monikielinen Suomi” -vaikutusohjelman tavoitteena oli edistää Suomen kielitilanteen systemaattista infrastruktuuria. Ohjelmassa on kartoitettu alustavasti kielitilanteen seurantaan liittyviä olemassa olevia mittaritietoja ja -lähteitä.

3. Kotuksen kielitiedon digitaaliset palvelut ovat tasavertaisesti saavutettavia.

”Verkkopalveluiden vaikuttavuus” -vaikutusohjelman tavoitteena on yhtenäistää Kotuksen verkkopalvelut siten, että ne näyttäytyvät asiakkaille selkeinä, yhtenäisinä, kattavina ja luotettavina. Vuoden 2022 aikana on tuotettu sisältöstrategia, laadittu vaatimusmäärittelyt uudistuvalla verkkopalvelulle yhteistyössä Kotuksen asiantuntijoiden kanssa sekä valmisteltu kilpailutusasiakirjat. Vaikutusohjelma jatkuu vuosille 2023 ja 2024.

Kieliteknologian hyödyntämisestä on vuonna 2022 tehty selvitystyötä, jonka perusteella aloitetaan vaikutusohjelma vuonna 2023. Selvityksen tarkoituksena on kartoittaa kieliteknologian käytön nykytilaa Suomessa sekä antaa suosituksia tuleviksi toimenpiteiksi kieliteknologian tarkoituksenmukaiseen hyödyntämiseen ja siihen liittyvään yhteistyöhön. Erityisesti on tarkoitus pohtia sitä, miten Kotimaisten kielten keskus voisi hyödyntää kieliteknologiaa nykyistä laajemmin sekä millaisia tehtäviä ja strategisia tavoitteita kieliteknologian tarjoamille ratkaisuille voidaan asettaa. Lisäksi selvityksen on tarkoitus tuottaa tietoa siihen, miten kieliteknologian tarkoituksenmukainen käyttö palvelisi suomalaista yhteiskuntaa digitalisoituvassa, monikielisessä ja kansainvälistyvässä toimintaympäristössä sekä millaista yhteistyötä Kotimaisten kielten keskus voisi tehdä kieliteknologiaa hyödyntävien organisaatioiden kanssa.

Strategian toimeenpanolla ja vaikutusohjelmilla tähdätään Kotuksen tulevaisuushankkeeseen, joka käynnistyy vaikutusohjelmien jälkeen keskittyen vaikutusohjelmien toimenpide-esitysten toimeenpanoon. Lisäksi tulevaisuushankkeessa tuetaan Kansalliskielistrategian ja Kielipoliittisen ohjelman linjauksien toteutumista sekä maahanmuuttajien kielellistä kotoutumista kokoamalla ja

levittämällä hyviä käytänteitä. Tulevaisuushankkeessa edistetään myös konsernihankkeen toimeenpanoa.

Kotus vaikuttaa yhteiskunnassa hyvin monella tasolla: verkossa, perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa, yhteistyössä monien instituutioiden ja viranomaisten kanssa, koulutuksen avulla, lausunnoissa, julkaisuissa ja muussa viestinnässä. Asiantuntijalaitoksen toiminnan vaikuttavuus toteutuu usein epäsuorasti ja pitkällä aikavälillä. Vaikutusohjelmatyön kautta on tarkoitus myös tuottaa Kotuksen toiminnan vaikuttavuutta paremmin kuvaavia mittareita ja tunnuslukuja.

Selkeän kielen käytön edistäminen

Kotus edistää selkeää hallinnollista kieltä ja julkisten palvelujen kehittämistä vahvistaen demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnan instituutioihin. Tulossopimuksensa mukaisesti Kotus jatkoi vuonna 2022 Hyvän virkakielen toimintaohjelman ehdotusten toteuttamista laatimalla ja markkinoimalla olemassa olevilla resursseilla vapaasti verkosta saatavia apuneuvoja viranomaisten kielenkäytön kehittämiseksi.

Kotus tarjosi Hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaali -kehittämishankkeessa (2019–2021) laatimaansa *Hyvän virkakielen verkkokurssipakettia* kaikille avoimena myös vuonna 2022 valtionhallinnon yhteisessä digitaalisessa oppimisympäristössä E-oppivassa. Kurssipaketti koostuu kuudesta kurssista: *Toimiva hallinto on kielestä kiinni* -kurssi havainnollistaa hyvän kielen ja toimivien tekstien merkitystä hallinnon työssä. *Uudista työtä, paranna tekstejä* -kurssilla keskitytään siihen, kuinka teksteihin liittyvä työ kannattaa organisoida. *Kirjoita sujuvasti* -kurssilla tarkastellaan yksittäisen tekstin suunnittelua, kirjoittamista ja viimeistelyä. *Hyvä virkakieli – Selkeyttä lauseita ja virkkeitä* johdattaa selkeisiin lause- ja virkerakenteisiin. *Nimet toimiviksi* -kurssilla perehdytään siihen, millainen hallinnon nimi on toimiva ja miksi nimien suunnitteluun kannattaa panostaa. Ruotsinkielisellä *Klarspråk – Skriv bättre myndighetstexter* -kurssilla opitaan, miten kirjoitetaan asiallisia, selkeitä ja ymmärrettäviä tekstejä ruotsiksi. Tämä kurssi palkittiin parhaana ruotsinkielisenä tuotantona HAUS kehittämiskeskuksen E-oppiva-gaalassa syksyllä 2022. *Hyvän virkakielen verkkokurssipaketti* esitellään Kotuksen verkkosivuilla osoitteessa https://www.kotus.fi/palvelut/kielitoimiston_koulutus_ ja_konsultointi/hyvan_virkakielen_verkko_kurssipaketti). Kurssipakettia markkinoitiin toimintavuoden mittaan myös Kotuksen verkkosivujen ajankohtaispalstoilla, tilauskoulutuksissa ja muissa tilaisuuksissa.

Kotus seuraa E-oppivaan tuottamiensa hyvän virkakielen kurssien kävijämäärää osana vaikuttavuutensa mittaristoa. Luku on kumuloituva, ja siihen sisältyvät kävijätiedot ensimmäisen kurssin julkaisusta, vuodesta 2018 alkaen.

Taulukko 2. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus, tavoite 1

	Tavoite 2022	Toteuma 2022	Toteuma 2021	Toteuma 2020
Virkakielen verkkokurssien kävijämäärä E-oppivassa (kumuloituva luku)	23 300	10 841	8 538	5 400

Kertomusvuonna Kotus julkaisi kurssipaketin täydennykseksi uudistetun *Hyvän virkakielen ohjeita* -sivuston omassa verkkopalvelussaan. Kotus on verkostoitunut tehokkaasti valtionhallinnon ja kuntien virastojen kanssa, ja se on haluttu yhteistyökumppani. Kotuksen koordinoiman eri hallinnonaloja yhdistävän virkakieliryhmän yhteistyö jatkui vuonna 2022 muun muassa Selkeän kielen päivän tilaisuuden ja Vuoden selväsananainen -kilpailun järjestämisenä. Kotuksen syksyllä

tekemiin kyselyihin virkakielen kehittämisestä vastasi yli 150 valtion organisaatiota tai kuntaa ja noin 3 600 niiden työntekijää.

Kotoutumisen ja maahan muuttaneiden kielitaidon edistäminen

Kotus laatii maahanmuuttajien kielten sanakirjoja tukeakseen maahan muuttaneiden suomen kielen oppimista sekä heidän oman kielen taitonsa säilymistä ja kehittymistä. Näin Kotus vaikuttaa osaltaan uusien vähemmistöjen kotoutumiseen.

Vuonna 2022 toisen kurdien pääkielen soranin sanakirjan, Suomi–sorani-sanakirjan, laatiminen edistyi niin, että käsikirjoitusta on valmiina aakkosväli *a–k*. Toisen kurdien pääkielen kurmandžin sanakirja Suomi–kurmandži-sanakirja (28 267 hakusana-artikkelia) valmistui jo vuonna 2020. Suomessa on yli 15 000 äidinkielenään kurdin kieliä puhuvia. Suomi–somalisanakirja (28 332 hakusana-artikkelia) julkaistiin vuonna 2021. Somalia äidinkielenään puhuvia on Suomessa yli 23 000.

Kotus seuraa maahanmuuttajakielten sanakirjojensa julkaisun etenemistä osana vaikuttavuutensa mittaristoa. Suomi–sorani-sanakirjasta noin kolmasosa *a–k* julkaistaan vuoden 2023 alkupuolella.

Taulukko 3. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus, tavoite 2

	Tavoite 2022	Toteuma 2022	Toteuma 2021	Toteuma 2020
Maahanmuuttajakielten sanakirjojen julkaistut sana-artikkelit, yhteensä	8 000	-	2 311	7 715
Suomi–somalisanakirja	-	-	2 311	1 391
Suomi–kurmandži -sanakirja	-	-		6 324
Suomi–sorani -sanakirja	8 000	-	-	

Kotimaisia kieliä koskevan tiedon saavutettavuus

Kotus vahvistaa kielitiedon digitaalisten palveluiden tasavertaista saavutettavuutta ja kehittää verkkojulkaisukokonaisuuttaan kansalaisten ja yhteiskunnan monenlaiset tarpeet huomioiden. Verkossa julkaistavien jatkuvasti päivittyvien sanakirjojen ja muiden verkkopalveluiden saavutettavuuden ja käytettävyyden parantamistöitä jatkettiin toimintavuonna. Kotus on jatkuvasti lisännyt tavoitettavuuttaan verkkopalvelun avulla.

Kotuksen verkkopalveluita kehitetään Verkkojulkaisemisen yhtenäistäminen -hankkeessa vuosina 2022–2024. Hankkeen alussa kerättiin tietoa verkkotoiminnan ja siihen liittyvien työprosessien nykytilanteesta sekä kehittämistarpeista kartoittamalla sisäisiä työprosesseja ja julkaisutarpeita sekä teettämällä asiakastutkimusten lisäksi laajempi tunnettuustutkimus. Vuonna 2022 verkkojulkaisemisen yhtenäistämishanke jatkui verkkojulkaisemisen sisältöstrategian laatimisella. Lisäksi toteutettiin julkaisujärjestelmän vaatimusmäärittely sekä aloitettiin julkaisujärjestelmätoimittajan kilpailuttaminen yhteistyössä Kotuksen asiantuntijoiden ja konsulttien kanssa. Uuden palvelutoimittajan valinta tapahtuu vuoden 2023 alussa, minkä jälkeen hanke siirtyy toteuttamisvaiheeseen.

Kotus.fi-sivuston sekä Kotuksen vapaasti verkossa tarjoamien kielen- ja nimistönhuollon julkaisujen, sanakirjojen ja kieliaineistojen käyttäjämäärien vuosikohtainen vertailu vuosien 2021, 2022 ja 2023 välillä on hyvin hankalaa evästemuutosten ja analytiikan seurantatyökalun vaihtumisen vuoksi. Vuosikohtaisen vertailun haasteellisuuden lisäksi kävijäanalytiikkaan

perustuva asiakasmäärälaskenta on joka tapauksessa vain suuntaa-antavaa, ja sivustovierailujen ja yksittäisten käyttäjien erottamiseen ei pystytä tarkasti. Lisäksi esimerkiksi valtionhallinnon verkon kautta tulevat käyttäjät jäävät nykyään osittain tilastoinnin ulkopuolelle.

Traficom julkaisi alkusyksystä 2021 uuden linjauksen evästeiden käyttämisestä verkkosivuilla. Verkkopalveluilta edellytetään nyt evästeiden käytön luvan aktiivista pyytämistä. Vierailijan tulee voida helposti kieltäytyä ei-pakollisten evästeiden käytöstä, minkä lisäksi evästeiden käyttö tulee selvittää käyttäjälle, käyttäjän on pystyttävä muuttamaan evästeasetuksiaan, ja käytössä olevista evästeistä on muodostettava rekisteri. Vuosi 2022 oli ensimmäinen kokonainen vuosi, jolloin uusien linjausten mukaiset evästeratkaisut näkyivät käyttäjäanalytiikassa. Käytännössä kotus.fi-sivuston ja verkkolehtien osalta käyttäjämäärät näyttäytyvät pienempinä kuin aikaisemmin, sillä kaikki käyttäjät eivät anna lupaa evästeiden käyttöön. Kotus.fi-sivuston osalta evästehyväksyntä otettiin käyttöön vuoden 2021 puolella, verkkolehtien osalta vuoden 2022 puolivälissä.

Sivustojen kävijätietoja seurattiin vielä vuonna 2022 Google Analytics -työkalun avulla. GA:n käytöstä kuitenkin luovutaan työkalun tulevaisuuteen liittyvien tietosuojapäätelyjen takia. Vuoden 2023 alusta analysointia tehdään Matomo-ratkaisulla.

Verkkopalvelujen kävijäanalytiikkaan perustuva asiakasmäärä (4 158 230) laski vuoden 2021 määrästä (5 363 157) reilusti, mutta tämä selittynee evästekäytäntöjen muuttumisella. Vuodelle 2022 asetettu tavoite 4 400 000 alittui. Käyttäjälaskentaan kuuluvat kotisivujen www.kotus.fi ja www.sprakinstitutet.fi, [Kielikellon](#), [Språkbrukin](#), [Kielitoimiston ohjepankin](#) sekä [Kielitoimiston sanakirjan](#) käyttäjät sekä Kotuksen Kaino-palvelimella julkaistavien muiden verkkosanakirjojen (kuten muresanakirjat ja monet muut kieli- ja nimistöjulkaisut) sekä digitaalisen Nimiarkiston käyttäjät. Kotuksen kieliaineistoja tarjotaan myös Kielipankin ja CSC:n palvelujen kautta. Lisäksi Kotuksen yhteistyöjulkaisu [Viro-suomi -sanakirja](#) on saatavilla yhteistyökumppanin kautta.

Taulukko 4. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus, tavoite 3: Verkkopalveluiden käyttäjämäärät
(Tämänhetkisen seuranta-analytiikan vuoksi eri vuosien tiedot eivät ole vertailukelpoisia.)

	Käyttäjät 2022	Istunnot 2022	Sivulatauksia 2022	Käyttäjät 2021	Käyttäjämäärän muutos
Kielitoimiston ohjepankki	1 121 833	1 702 002	3 590 665	1 274 141	-152 308
kotus.fi sprakinstitutet.fi	818 824	1 096 845	3 103 723	1 490 136	-671 312
Kielikello	870 676	1 226 176	1 551 338	1 254 175	-382 499
Språkbruk	423 272	536 481	628 035	636 500	-213 228
Kielitoimiston sanakirja	496 111	1 660 390	1 753 331	492 003	4 108
Kaino-palvelin (muut julkaisut ja sanakirjat)*	416 024	817 848	3 594 993	201 111	214 913

Nimiarkisto	11 490	18 386	152 809	16 091	-4 601
Kaikki yhteensä	4 158 230	7 058 228	14 374 894	5 363 157	-1 204 927

* Suomen etymologinen sanakirja julkaistiin Kaino-palvelimella 31.10.2022. Edellisen vuoden kertomuksessa Suomi–ruotsi-suursanakirjan luvut oli esitetty erikseen, nyt ne ovat osana Kaino-palvelimen lukuja. Luvuissa merkittävää on Kainon käyttäjämäärien selkeä nousu. Käyttäjämäärät ovat kasvaneet kaikissa Kotuksen sanakirjoissa.

Kotuksen käytetyimpiä sisältöjä ovat pääverkkosivuston lisäksi Kielitoimiston ohjepankki, kielenhuollon tiedotuslehdet Kielikello ja Språkbruk, Kielitoimiston sanakirja ja Suomi–ruotsi-suursanakirja. Myös muilla jatkuvasti päivittyvillä ja karttuvilla sanakirjoilla on tasaisen suuret käyttäjäryhmänsä. Kielelliseen kulttuuriperintöön yhteyttä luovat Suomen murteiden sanakirja ja Vanhan kirjasuomen sanakirja sekä Nimiarkisto ovat verkkoversioina tulleet tutuiksi yhä uusille yleisöille.

Kaikilla kielenhuollon julkaisuillaan ja sanakirjoillaan Kotus tukee tutkimusta sekä opetusta eri koulutusasteilla, tarjoaa medialle kiinnostavia teemoja kielestä sekä täyttää kansalaisten tiedontarpeita. Aktiivisella viestinnällään Kotus on onnistunut innostamaan monenlaisia käyttäjäryhmiä julkaisujensa äärelle. Ajankohtaistietoa kielestä jaetaan myös sosiaaliseen mediaan, jossa käyttäjät jakavat julkaisuja edelleen.

Verkkopalveluiden ulkopuolella Kotuksen vaikuttavuustyötä ovat neuvonta, lausunnot, koulutus, sidosryhmä- ja mediayhteistyö sekä osallistuminen kansalliseen ja kansainväliseen asiantuntijayhteistyöhön.

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Kotuksella ei ole siirto- eikä sijoitusmenoja.

4. Toiminnallinen tehokkuus

Kotuksen toiminnan keskeisiä tavoitteita on tarjota kielitietoa laajasti monenlaisille kohderyhmille: sekä kieliammattilaisille että suurelle yleisölle. Verkossa julkaistaan sanakirjoja, kielenhuollon ja kielenkäytön ohjeistoja sekä yleistä kielitietoa. Kotus tarjoaa verkossa myös digitoituja kieliaineistoja kansalaisten ja tutkijoiden käyttöön. Julkaisujen lisäksi Kotus tarkastelee asiantuntijoidensa monipuolisen työn tuloksellisuutta erilaisten asiantuntijatehtävien ja tarjotun kielenkäytön koulutuksen ja kielineuvonnan seurannalla. Vuonna 2022 toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseen pyrittiin myös uuden strategian toimeenpanon kautta ja käynnistettiin seuraavat vaikutusohjelmat: 1) selkeän julkisen kielen edistäminen, 2) kansalliskielet ja monikielinen Suomi sekä 3) verkkopalveluiden vaikuttavuus. Lisäksi kieliteknologian mahdollisuuksista laadittiin selvitys, joka valmistuu vuoden 2023 helmikuun lopussa.

Toiminnallista tuloksellisuutta seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tulossopimuksessa sovitulla indikaattoreilla. Työajan kohdentaminen indikaattoreille on tehty Kieku-järjestelmässä.

4.1 Toiminnan tuottavuus

Seuraavissa taulukoissa esitetään ministeriön kanssa sovituin indikaattorein eri tulosalueiden toteumat ja tavoitteet vuonna 2022, niiden vertailu sekä kahden aikaisemman vuoden toteumat. Lisäksi vuotta 2022 verrataan vuoteen 2021.

Kotus saavutti tavoitteet vuonna 2022 varsin hyvin.

Taulukko 5. Julkaisut

Julkaisut	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Julkaisut, painotettu kappalemäärä	3 493	3 224	3 179	4 500	-1 321	-45
Henkilötyövuodet	16,01	15,95	14,80			-1,15
Julkaisut kpl/htv	218	202	215	182	33	13

Kotuksen vuosittaiseen julkaisuluetteloon

https://www.kotus.fi/julkaisut/julkaisuluettelot/julkaisuluettelot_vuosittain/julkaisut_2022

kootuista asiantuntijatyön tuloksista julkaisujen tuloksellisuuslaskennassa ovat mukana muut paitsi hallinnolliset toimitteet sekä sanakirjat ja niiden päivitykset. Sanakirjatyötä seurataan omana kokonaisuutenaan (ks. seurantakohde sanakirjat).

Julkaisujen tuloksellisuutta seurattiin kolmatta vuotta uudella laskutavalla, joka aiemman sivumäärään perustuvan laskennan sijaan ottaa huomioon digitaalisessa ympäristössä käytettävät monenlaiset julkaisut ja antaa julkaisujen kappalemäärälle painokertoimen julkaisun laajuuden mukaan. Laskentatapa tuottaa siis erilaiset kertoimet esimerkiksi laajalle tai suppealle tietokantajulkaisulle, asiantuntija-artikkelille ja yksittäiselle verkkosivuston ohje- tai ajankohtaistekstille.

Kotus tuottaa monenlaista kielitietoa kansalaisten ja julkishallinnon tarpeisiin. Valtaosa julkaisuista on verkossa tarjottavia yleistajuisia asiantuntijatekstejä ja -katsauksia. Niiden lisäksi Kotus tuottaa ja päivittää kielenkäytön ja nimistön ohjeita ja opiskelumateriaaleja ja julkaisee erityyppisiä tekstejä kielestä ajankohtaiskolumneista tutkimusartikkeleihin. Toimintavuonna asiantuntijoiden kirjoituksia kielestä ja toimitteita julkaistiin Kotuksen verkkosivujen palstoilla, Kotuksen kielenhuollon verkkolehdistä sekä monissa Kotuksen ulkopuolisissa julkaisuissa, ja niitä jaettiin myös sosiaalisen median kautta. Keskuksen omien asiantuntijoiden lisäksi Kotuksen verkkojulkaisuja oli tuottamassa joukko ulkopuolisia asiantuntijoita.

Julkaisuille asetetusta, aiempiin toimintavuosiin verrattuna huomattavasti korkeammasta tavoitearvosta jäätin selvästi. Julkaisumäärä jäi myös hieman vuoden 2021 toteumasta.

Taulukko 6. Esitelmät ja asiantuntijatehtävät

Esitelmät ja asiantuntijatehtävät	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	297	396	486	500	-14	90
Henkilötyövuodet	10,50	9,67	10,28			0,61
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl/htv	28	41	47	29	18	6

Asiantuntijatehtäviin luetaan erilaiset asiantuntijalausunnat ja -selvitykset, esiintymiset mediassa sekä osallistuminen kotimaisten ja kansainvälisten työryhmien ja lautakuntien työhön. Kotus välittää kielitietoa ja tutkimustuloksia eri yhteyksissä, niin tieteellisissä konferensseissa kuin laajalle kuulijakunnalle tarkoitetuissa seminaareissa ja tapaamisissa. Suhteet mediaan ovat aktiiviset, ja Kotuksen asiantuntemusta käytetään ahkerasti eri mediakanavissa. Esitelmien ja asiantuntijatehtävien yhteismäärä kasvoi edellisiin vuosiin verrattuna ja jäi kaksi vuotta sitten nostetusta tavoitteesta enää alle kolme prosenttia. Henkilötyövuosia pystyttiin käyttämään tämän indikaattorin mittaamiin tehtäviin vain hieman edellisvuotista enemmän, mutta esitelmien ja asiantuntijatehtävien määrä henkilötyövuotta kohden kasvoi edellisestä vuodesta ja ylitti asetetun tavoitteen.

Taulukko 7. Kielenkäytön opetus

Kielenkäytön opetus	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Kielenkäytön opetus, tuntia	1 183	797	1 457	850	607	660
Henkilötyövuodet	7,09	6,36	3,59			-2,77
Kielenkäytön opetus, tuntia/htv	167	125	406	190	216	281

Kielenkäytön opetuksen tuntimäärä ylitti tavoitteen huomattavasti, vaikka päätoimisten kouluttajien vähennyttyä kielenkäytön opetukseen ei pystytty suuntaamaan kysynnän mukaista henkilötyövuosimäärää vaan opetukseen käytetty henkilötyövuosimäärä päinvastoin pieneni lähes puoleen vuosien 2020 ja 2021 tasosta. Opetustuntien määrä henkilötyövuotta kohden kuitenkin yli kolminkertaistui edellisestä vuodesta ja oli yli kaksinkertainen tavoitteeseen verrattuna. Hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaali -hankkeessa (2019–2021) tehty ja E-oppivassa

loppuvuodesta 2021 julkaistu kaikille avoin Hyvän virkakielen verkkokurssipaketti vaikutti suuren suorittajamääränsä ansiosta osaltaan indikaattoritavoitteen ylittymiseen.

Taulukko 8. Kielineuvonta

Kielineuvonta	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	7 673	7 070	9 509	6 500	3 009	2 439
Henkilötyövuodet	3,25	3,38	3,01			-0,37
Kielineuvonta, vastauksia, kpl/htv	2 361	2 092	3 159	2 167	992	1 067

Kielineuvonnan vastauksia annettiin edellisten vuosien tapaan enemmän kuin oli asetettu tavoitteeksi. Vastausten määrä osoittaa, että edelleen on tarvetta myös henkilökohtaiselle palvelulle, joka tukee ja täydentää Kielitoimiston ohjepankkia, sanakirjoja ja muita verkossa julkaistuja aineistoja. Yli viidesosa (22 %, 2 075 kpl) vastauksista annettiin ruotsin kielen neuvonnassa. Myös suomen kielen vastausten määrä pysyi suurena. Indikaattoriluku sisältää myös sanakirjatoimitusten antaman henkilökohtaisen neuvonnan (6 %, 561 kpl). Indikaattoriluvun huomattavaa kasvua edellisestä vuodesta selittää kuitenkin ennen muuta se, että luku sisältää myös maksullisena palveluna tarkistettujen paikannimien määrän, joka kertomusvuonna oli poikkeuksellisen suuri (4 078 kpl, 43 % indikaattoriin laskettavien vastausten kokonaismäärästä).

Taulukko 9. Sanakirjat

Sanakirjat	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Sana-artikkeleita, kpl	24 985	18 746	67 748	72 700	-4 952	49 002
Henkilötyövuodet	36,78	35,81	37,15			1,34
Sana-artikkeleita, kpl/htv	679	523	1 824	475	1 349	1 301

Kotus tuottaa verkkoon sähköisiä sanakirjoja, jotka ovat vapaasti kaikkien käytössä. Verkossa ovat kokonaan luettavissa Kielitoimiston sanakirja, Karjalan kielen sanakirja, Suomen etymologinen sanakirja, Finlandssvensk ordbok, Suomi–ruotsi-suursanakirja, Viro–suomi-sanakirja, Suomi–kurmandži-sanakirja ja Suomi–somali-sanakirja. Historiallisista murre- ja vanhan kirjakielen sanakirjoista on verkossa käytettävissä merkittävä osa. Vasta osittain julkaistuihin sanakirjoihin lisätään vuosittain sanakirja-artikkeleita. Myös nykykielen sanakirjojen Kielitoimiston sanakirjan, Suomi–ruotsi-suursanakirjan sekä Viro–suomi-sanakirjan sana-artikkeleita kartutetaan vuosittain. Vuonna 2022 ei vielä julkaistu Suomi–sorani-sanakirjan artikkeleita, joiden vuositavoite oli 8 000. Muiden julkaistujen sanakirja-artikkelien arvioitua suurempi määrä aiheutti sen, että tavoitteen ja toteuman ero on vain vajaa 5 000 sana-artikkelia.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

Tuotosten ja kustannusten vuosittainen vaihtelu on odotuksenmukaista. Vuodet eivät ole tuotoksiltaan samanlaisia, vaikka toiminnan painopisteet eivät merkittävästi muuttuisi, koska työntekijöiden työaika kohdentuu eri vuosina hieman eri kohteisiin. Toiminnan taloudellisuutta seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tulossopimuksessa sovitulla indikaattoreilla. Seuraavassa taulukossa esitetään ministeriön kanssa sovituin indikaattorein eri tulosalueiden toteumat ja tavoitteet vuonna 2022, niiden vertailu sekä kahden aikaisemman vuoden toteumat. Lisäksi vuotta 2022 verrataan vuoteen 2021.

Taulukko 10. Toiminnan taloudellisuus indikaattoreittain

Julkaisut	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Julkaisut, painotettu kappalemäärä	3 493	3 224	3 179	4 500	-1 321	-45
Kustannukset	1 105 265	1 113 502	1 038 261			-75 241
Euroa/kpl	316	345	327	403	-76	-18
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	297	396	486	500	-14	90
Kustannukset	738 796	688 710	723 914			35 204
Euroa/kpl	2 488	1 739	1 490	2 180	-690	-249
Kielenkäytön opetus	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Kielenkäytön opetus, tuntia	1 183	797	1 457	850	607	660
Kustannukset	383 858	388 740	126 772			-261 968
Kielenkäytön opetus, euroa/tunti	324	488	87	165	-78	-401
Kielineuvonta	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	7 673	7 070	9 509	6 500	3 009	2 439
Kustannukset	194 668	200 139	163 462			-36 677
Kielineuvonta, vastauksia, euroa/kpl	25	28	17	26	-9	-11
Sanakirjat	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022	Toteuman ja tavoitteen ero 2022	Vertailu vuoteen 2021
Sana-artikkeleita, kpl	24 985	18 746	67 748	72 700	-4 952	49 002
Kustannukset	2 344 006	2 276 878	2 389 559			112 681
Sana-artikkeleita, euroa/kpl	94	121	35	140	-105	-86

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

**Taulukko 11. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma
Maksuperustelain mukaiset muut suoritteet**

TUOTOT	2022	Tavoite 2022	2021	2020
Maksullisen toiminnan tuotot				
Maksullisen toiminnan myyntituotot	155 520	200 000	127 655	185 453
Maksullisen toiminnan muut tuotot	0	0	0	0
Tuotot yhteensä	155 520	200 000	127 655	185 453
KOKONAISKUSTANNUKSET				
Erilliskustannukset				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	18
Henkilöstökustannukset	101 278	155 000	69 664	145 143
Vuokrat	65	0	0	0
Palvelujen ostot	10 639	1 800	1 831	3 026
Muut erilliskustannukset	0	1 000	668	905
Erilliskustannukset yhteensä	111 982	157 800	72 163	149 092
Osuus yhteiskustannuksista				
Tukitoimintojen kustannukset	11 748	13 000	7 031	14 210
Poistot	0	0	0	0
Korot	0	0	0	0
Muut yhteiskustannukset	20 317	30 000	13 441	29 088
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	32 065	43 000	20 472	43 298
Kokonaiskustannukset yhteensä	144 047	200 800	92 635	192 390
KUSTANNUSVASTAAVUUS (tuotot – kustannukset)	11 473	-800	35 020	-6 937
	108 %	100 %	138 %	96 %

**Taulukko 12. Kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma
Maksuperustelain mukaiset muut suoritteet**

TUOTOT	2022	Tavoite 2022	2021	2020
Kilpailullisen toiminnan tuotot				
Kilpailullisen toiminnan myyntituotot	68 875	200 000	127 655	185 453
Kilpailullisen toiminnan muut tuotot	0	0	0	0
Tuotot yhteensä	68 875	200 000	127 655	185 453
KOKONAISKUSTANNUKSET				
Erilliskustannukset				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	18
Henkilöstökustannukset	44 853	155 000	69 664	145 143
Vuokrat	29	0	0	0
Palvelujen ostot	4 712	1 800	1 831	3 026
Muut erilliskustannukset	0	1 000	668	905
Erilliskustannukset yhteensä	49 594	157 800	72 163	149 092
Osuus yhteiskustannuksista				
Tukitoimintojen kustannukset	5 203	13 000	7 031	14 210
Poistot	0	0	0	0
Korot	0	0	0	0
Muut yhteiskustannukset	8 998	30 000	13 441	29 088
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	14 201	43 000	20 472	43 298
Kokonaiskustannukset yhteensä	63 795	200 800	92 635	192 390
TULOS	5 080	-800	35 020	-6 937
(tuotot – kustannukset)				
	108 %	100 %	138 %	96 %

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei kertomusvuodelta laadittu, koska yhteisrahoitteisen toiminnan tulot jäivät alle miljoonan euron opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikössä.

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 13. Kotuksen indikaattorit 2022

	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2022
Julkaisut, painotettu kappalemäärä	3 493	3 224	3 179	4 500
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	297	396	486	500
Kielenkäytön opetus, tuntia	1 183	797	1 457	850
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	7 673	7 070	9 509	6 500
Sana-artikkeleita, kpl	24 985	18 746	67 748	72 700
Asiakaspalautte (asteikko 1–4)	4	4	4	3
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen				
Henkilötyövuodet, htv	73,5	71,2	68,9	71
Työtyytyväisyys	3,6	3,6	3,4	3,4
Sairauspäivät, lkm/htv	4,4	7,6	6,3	<8

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Kotuksen palvelutasoa kuvaava indikaattori on ollut tulossopimuksen mukaisesti käytössä vuodesta 2017, ja sitä seurataan verkkopalvelussa toteutettavan asiakaskyselyn avulla.

Kysely toteutettiin viidennen kerran marraskuussa 2022 suomeksi ja ruotsiksi vastattavaksi avautuvana, vuosittain samansisältöisenä toistuvana verkkokyselynä. Käyttäjiä pyydettiin antamaan Kotuksen toiminnalle kokonaisuudessaan arvosana asteikolla yhdestä (erittäin tyytymätön) neljään (erittäin tyytyväinen). Arvosanojen keskiarvo asteikolla 1–4 on 3,6 (muunnettuna asteikolle 1–5 tulos oli 4,5), ja peräti 97 prosenttia vastaajista on toimintaan erittäin tai melko tyytyväisiä.

Kotuksen ja sen työhön liittyvien aihepiirien näkyvyyttä mediassa tarkasteltiin mediaseurantapalvelun avulla. Kotus saa palstatilaa niin valtakunnallisissa kuin alueellisissa tiedotusvälineissäkin. Lisäksi mediassa käsitellään Kotuksen keskeisiä toimintoja, esimerkiksi sanakirjatyötä.

Kotuksen palvelujen laatua seurataan myös jatkuvasti esimerkiksi neuvonta- ja koulutuspalveluiden yhteydessä sekä sanakirjanteon ja kielenhuollon sekä niihin liittyvän tutkimuksen eri työvaiheissa. Sanakirjatyössä laadunvarmistuksen keskeinen tekijä on toimitusten sisäinen työnjako ja vastuut. Kielenhuoltotyössä on kehitetty työryhmiin perustuvaa yhteistyötä ja kerätty asiakaspalautetta järjestetyistä kursseista. Tutkimuksessa laadunvarmistuksena toimivat tieteelliseen julkaisemiseen liittyvät vertaisarviointikäytännöt.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

6.1 Henkilöstömäärä ja -rakenne

Kotuksen henkilöstön määrä on laskenut viime vuosien aikana. Toimintavuoden henkilötyövuosimäärä oli hieman pienempi kuin edellisinä vuosina. Määräaikaississa työsuhteissa oli projektityöntekijöitä ja korkeakouluharjoittelijoita. Henkilöstön keski-ikä oli korkeahko, 51,2 vuotta, kun se valtiolla keskimäärin on 45,5 vuotta, ja yli 55-vuotiaita oli 34 % henkilöstöstä.

Taulukko 14. Henkilöstömäärä ja -rakenne

	2020	2021	2022	Vuosi muutos %
Henkilöstömäärä	71	69	69	-0,0
naiset	58	53	55	3,8
miehet	13	16	14	-12,5
Henkilötyövuosimäärä	73,5	71,2	68,9	-3,2
Keski-ikä (v.)	51,3	51,6	51,2	-0,7
naiset	50,4	51,3	51,2	-0,1
miehet	55,2	52,5	51,1	-2,7
Henkilöstömäärät ikäluokittain				
25-34	8	5	7	40,0
35-44	13	16	16	0,0
45-54	11	12	12	0,0
55-64	36	34	34	0,0
yli 65	3	2	0	-100,0
Koulutustasoindeksi	6,8	7,0	7,1	1,1
Korkeakoulututkinnon suor. %-osuus	91,5	94,2	97,1	3,08
Tutkijakoulutuksen suorittaneiden %-osuus	25,4	29,0	26,1	-10,0
Vakinaisia	59	54	52	-3,7
naiset	47	43	43	0,0
miehet	12	11	9	-18,2
Määräaikaisia	12	15	17	13,3
naiset	11	10	12	20,0
miehet	1	5	5	0,0
Kokoaikaisia	65	65	64	-1,5
naiset	53	49	51	4,1
miehet	12	16	13	18,8
Osa-aikaisia	6	4	5	25,0
naiset	5	4	4	0,0
miehet	1	0	1	100,0
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta	80,0	79,2	77,9	-1,4

Henkilöstökulut	2020	2021	2022	Vuosi muutos %
Kokonaistyövoimakustannukset	4 233 349,1	4 108 559,9	4 202 229,2	2,3
Tehdyn työajan palkkojen %- osuus palkkasummasta	77,1	76,4	74,2	-2,8
Välilliset työvoimakustannukset, €/vuosi	1 496 036,6	1 477 733,2	1 622 589,4	9,8
Välillisten työvoimakust. %-osuus tehdyn työajan palkoista	54,7	56,2	62,9	12,0

* Henkilöstömäärä ja sen erittelyt on ilmoitettu taulukossa Valtiokonttorin laskennallisen vuoden 2020 lopun henkilöstömäärää kuvaavan henkilöstötilinpäätöksen tunnuslukutaulukon mukaisesti, mistä syystä luvut eroavat jonkin verran viraston todellisesta henkilöstömäärästä.

Vuonna 2022 laadittiin Kotuksen uusi henkilöstösuunnitelma. Yleisen osan päivityksen lisäksi henkilöstösuunnitelmassa otetaan kantaa myös määrälliseen henkilöstösuunnitteluun. Taustalla olivat Kotuksen vähentyneet resurssit, jolloin vapautuneita vakansseja ei ole pystytty kuin harvoin täyttämään. Eri toimintoihin kohdistunut/kohdistuva juustohöyläys on johtanut haastavaan tilanteeseen, jossa yksittäisten toimintojen perustavoitteet ovat pysyneet ennallaan myös henkilöstön vähennyttyä, jolloin lähteneiden työtä on siirretty muille, mikä on aiheuttanut kuormitusta ja työhyvinvoinnin laskua. Lopulta on tultu tilanteeseen, jossa yksittäisillä työntekijöillä on liikaa vastuuta tehtäviensä vähentämisestä perustavoitteen säilyessä ennallaan. Henkilöstösuunnitelma on myös osa uuden strategian toimeenpanoa. Strategiaan on kirjattu, että kohdennamme voimavaroja asiakkaita ja kansalaisia kuunnellen ja työmme vaikuttavuutta arvioiden ja että hyödynnämme digitaalisia työkaluja ja teknologian tarjoamia mahdollisuuksia toimintojemme kehittämiseksi.

Määrällisen henkilöstösuunnitelman tarkoituksena on tukea Kotuksen ydintehtävien hoitoa eli turvata välttämättömät lain, työjärjestyksen, strategian ja tulossopimuksen edellyttämät perustehtävät ja -toiminnot. Kukin työtehtävä harkitaan kuitenkin erikseen ottaen huomioon Kotuksen toimintamomentin määrärahatilanne, tulevat TTS-linjaukset sekä mahdolliset muut ministeriöstä tai muualta tulevat valtionhallinnon linjaukset ja velvoitteet. Lisäksi otetaan huomioon verkkopalveluiden yhtenäistämishankkeen, Kansalliskielistrategian ja Kielipoliittisen ohjelman sekä Kotuksen vaikutusohjelmien linjaukset. Tulevina vuosina otetaan huomioon myös erityisesti konsernihankkeen toimenpiteet.

6.2 Henkilöstön koulutus ja osaaminen

Kotuslaisten koulutustaso on korkea, koulutustasoindeksi 7,1 (asteikko 1–8), joka on selvästi valtionsektorin keskiarvoa (5,5) korkeampi. Korkeakoulututkinnon suorittaneita on 97,1 % ja tutkijakoulutuksen (tohtori tai lisensiaatti) suorittaneita 26,1 % koko henkilöstöstä.

Henkilöstön koulutukseen ja kehittämiseen on viime vuosina pyritty panostamaan aiempaa enemmän. Vuonna 2022 toteutettiin virastoyhteistyönä Kansallisarkiston kanssa vaikuttavuus ja fokus asiantuntijatyössä -koulutuskokonaisuus. Lisäksi henkilöstöä osallistui erilaisiin verkostojen järjestämiin seminaareihin sekä kehittämiskoulutuksiin (mm. työergonomia, ensiapu- ja dialogikoulutus). Vuonna 2022 koulutukseen käytettiin 3,0 työpäivää/htv (valtiolla keskimäärin 2,3 työpäivää/htv). Henkilöstökoulutuksen kustannukset (968,6 e/htv) olivat hieman alle valtion keskitason (996,0 e/htv).

Taulukko 15. Henkilöstön koulutus ja osaaminen

	2020	2021	2022	Vuosimuutos %
Koulutuspanostus, työpäivää/henkilötyövuosi	3,1	1,8	3,0	66,9
Koulutus ja kehittäminen, euroa/htv	758,8	502,6	968,6	92,7
Koulutuksen laajuus: vuoden aikana henkilöstökoulutusta saaneiden henkilöiden %-osuus	57,7	52,2	65,2	24,9
Henkilöstön arvo, euroa	39 252 375,6	37 504 442,6	38 365 026,2	2,3

6.3 Työhyvinvointi

Vuonna 2022 useat yhtäaikaisten ja osittain myös ennakoimattomat toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet kotuslaisten työhyvinvointiin ja lisänneet epävarmuuden kokemusta. Tällaisia ovat koronapandemia ja pandemiatilanteesta palautuminen, Euroopan turvallisuustilanteen yhtäkkinen muutos 2022, opetus- ja kulttuuriministeriön Sivistyshallinto 2030 -hanke sekä kaavailut toimitilamuutokset (Haka6-kiinteistön myynnin selvittäminen). On oletettavaa, että tällaiset muutokset vaikuttavat työyhteisöön pidemmänkin aikaa.

Työtyytyväisyysindeksi laski hiukan vuonna 2022 edellisen vuoden tasolta ja oli 3,4 (ed. vuosi 3,6). Työhyvinvoinnista saatiin tietoa myös aluehallintoviraston tekemästä työpaikkaselvityksestä. Osana tarkastusta toteutettiin kysely psykososiaalisesta kuormituksesta.

Työtyytyväisyyskyselyn (VMBaro) tulokset ja kehittämiskohteet ovat pysyneet samansuuntaisina kuin edellisvuosina. Vahvuuksia ovat muun muassa osaaminen, oppiminen ja uudistuminen sekä työ- ja toimintaympäristö -osiot, joissa parhaimmat arviot saivat oikeudenmukainen kohtelu työtovereiden osalta, työn ja osaamisen arvostaminen sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen. Lisäksi hyvät arviot saivat myös työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen, tasa-arvon toteutuminen sekä työn sisältö ja vaikutusmahdollisuudet. Heikoimpia pisteitä saaneita osa-alueita olivat palkkaukseen liittyvät kysymykset. Kehittämiskohteiksi nousivat myös esihenkilötyöhön ja johtamiseen liittyvät kysymykset, etenkin töiden organisoimiseen ja päätöksiin liittyvissä asioissa. Avovastauksissa oli useita mainintoja muutoksiin, resurssipulaan ja työtaakkaan liittyvistä kokonaisuuksista.

Aluehallintoviraston työpaikkaselvityksessä ilmeni, että Kotuksessa esiintyy haitallisia psykososiaalisia kuormitustekijöitä, jotka edellyttävät työnantajalta toimenpiteitä. Aluehallintovirasto suosittaa, että Kotuksen tulee laatia työn vaarojen arviointi, myös työn psykososiaalisten kuormitustekijöiden osalta. Työsuojelutoimikunta laatii Kotuksen johdolle esityksen tarvittavista toimenpiteistä työn vaarojen arvioinnin osalta.

Sairauspoissaolopäivien määrä henkilötyövuotta kohden (6,3) laski edelliseen vuoteen verrattuna ja on alle valtion keskitason (9,7). Myös työterveyshuollon kustannukset (465,6 e/htv) laskivat ja ovat alle valtion keskitason (520,8 e/htv).

Kotuksessa työhyvinvointiasioita hoitaa laajennettu työsuojelutoimikunta, joka koostuu varsinaisesta työsuojeluhenkilöstöstä päällikköineen ja (vara)valtuutetuineen sekä kahdesta työhyvinvoinnin seurantaan keskittyvästä lisäjäsenestä, joista toinen edustaa henkilöstöä ja toinen työnantajaa.

Taulukko 16. Työhyvinvointi

	2020	2021	2022	Vuosi muutos %
Työtyytyväisyys (VM-Baro)	3,6	3,6	3,4	-5,6
Lähtövaihtuvuus, %	1,4	8,5	0,0	-100,0
Tulovaihtuvuus, %	1,4	2,8	0,0	-100,0
Työkyvyttömyyseläkkeelle, % henkilöstöstä	0,0	0,0	0,0	0,0
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	4,4	7,6	6,3	-17,2
Työterveyshuolto, €/htv	475,2	557,4	465,6	-16,5
Työtyytyväisyyden edistäminen, €/htv	503,7	528,1	747,6	41,6
Työkunnan edistäminen, €/htv	284,0	382,4	871,3	127,8

7. Tilinpäätösanalyysi

7.1 Rahoituksen rakenne

Kotimaisten kielten keskuksen toiminta perustuu talousarviorahoitukseen ja maksullisesta toiminnasta saataviin tuloihin. Rahapelitoiminnan voittovaroista Kotuksella oli käytettävissä 442 000 euroa vuoden 2022 aikana.

Maksullisen toiminnan tuotot nousivat edellisvuodesta 27 865 euroa. Suurin yksittäinen tulojen nousu oli valtion sisäiset tuotot 32 603 euroa. Tuotoissa kunnilta ja kuntayhtymiltä oli laskua 6 076 euroa ja elinkeinoelämältä 8 231 euroa.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Kotukselle myönnettiin talousarviossa määrärahaa vuonna 2022 kaikkiaan 5 031 000, joka on 273 000 euroa edellisvuotta enemmän. Rahapelitoiminnan voittovaroja käytettiin kertomusvuonna 429 347,81 euroa, joka sisälsi neljä kehittämishanketta: maahanmuuttajasanakirjat 100 000 euroa, verkkojulkaisemisen yhtenäistäminen 150 000 euroa, digitointihanke 84 000 euroa ja murren sanakirja sekä uuden sukupolven osaajien kouluttaminen 31 000 euroa. Lisäksi rahapelitoiminnan voittovaroja käytettiin Kotuksen ICT-palveluiden ostoon Valtorilta.

Vuodelta 2022 siirtyi 719 822 euroa vuodelle 2023, joka on 146 791 euroa enemmän kuin edellisellä vuonna. Vuonna 2021 siirtomääräraha oli 573 031 euroa ja vuonna 2020 siirtyi 482 999 euroa.

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Kotuksen toiminnan kokonaistuotot vuonna 2022 olivat 441 932 euroa (vuonna 2021: 445 884 euroa), johon sisältyvät maksullisen toiminnan tuotot, vuokratuotot ja yhteistoiminnan tuotot. Muutos edelliseen vuoteen verrattuna on 3 952 euroa vähemmän.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannukset olivat kertomusvuonna 10 942 euroa. Edellisvuoteen verrattuna ne nousivat 1 565 euroa.

Henkilöstökulut olivat kertomusvuonna 4 093 578 euroa ja edellisenä vuonna 4 066 534 euroa. Henkilöstökulut nousivat 27 044 euroa. Vuoden 2022 henkilötyövuosimäärä oli 68,83, jossa on laskua edelliseen vuoteen 2,34 henkilötyövuotta (2021: 71,17, 2020: 73,63, 2019: 75,92, 2018: 77,99, 2017: 77,1, 2016: 78,85, 2015: 76,7, 2014: 85,5, 2013 ja 2012: 76,1 henkilötyövuotta).

Vuokrakustannukset olivat kertomusvuonna 530 088 euroa (2021: 512 332 euroa). Toimitiloihin ei kohdistunut muutoksia kertomusvuoden aikana. Palvelujen ostot nousivat 99 146 eurolla verrattuna edelliseen vuoteen. Suurin yksittäinen nousu oli asiantuntija- ja tutkimuspalveluiden ostossa, jossa nousu oli 78 173 euroa edellisvuoteen verrattuna. Suurin yksittäinen vähennys palveluiden ostossa oli ICT-palveluiden osto Valtorilta, joka väheni 14 574 eurolla verrattuna vuoteen 2021. Kaikkiaan Kotuksen toiminnan kokonaiskulut nousivat 223 567 euroa kertomusvuonna verrattuna edellisvuoteen, kun vastaavasti vuonna 2021 ne vähenivät 173 845 euroa edellisvuoteen verrattuna.

7.4 Tase

Kotimaisten kielten keskus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön, ja Kotuksen tase sisältyy ministeriön tilinpäätökseen.

8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Kotimaisten kielten keskuksen (Kotuksen) toiminta pohjautuu keskukselta annettuun lakiin ja asetukseen. Toimintaa säätelevät Laki Kotimaisten kielten keskukselta (1403/2011) ja Valtioneuvoston asetus Kotimaisten kielten keskukselta (1566/2011).

Sisäinen toimintaympäristö ja toimintarakenteet

Työjärjestyksen mukaan Kotuksen johtaja vastaa laitoksen sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Toiminnan organisointi ja sisäiset toimintatavat ovat perustuneet strategiaan, toiminta- ja taloussuunnitelmaan, osastojen, yksiköiden ja projektien suunnitelmiin sekä henkilöstön tehtäväkuvauksiin ja vuosittaisiin kehityskeskusteluihin. Toiminnan suunnittelussa on otettu huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöskannanotto. Sisäisen valvonnan vastuista on määrätty sekä työjärjestyksessä että taloussäännössä.

Johtaja, osastonjohtajat ja yksikönpäälliköt vastasivat sisäisestä valvonnasta mm. menoseurannan osalta. Lisäksi he vastasivat osaltaan matkasuunnitelmien ja laskujen käsittelystä sekä poissaolojen ja työajan seurannasta. Käytössä olevat sähköiset järjestelmät, kuten Kieku, vähentävät valvontariskejä ja parhaimmillaan järjeistävät työtä.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuotanto hallinnon palvelukeskuksessa on vakiintunut samoin kuin toimialariippumattomien ICT-palvelujen tuottaminen Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin palveluina.

Tavoitteiden asettaminen

Kotus on pyrkinyt asettamaan hankkeidensa, projektiensa ja toimintojensa tavoitteet realistisesti ja tiedossa olevia muutoksia arvioiden sekä siten suunnannut toimintaansa lain antamissa puitteissa.

Tulosindikaattorien perusteella näyttää siltä, että tavoitteiden asettamisessa vuositasolla on onnistuttu.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta

Kotuksen keskeiset riskialueet ovat talouteen, henkilöstöön ja tietoturvaan liittyviä. Tunnistettu riski on myös rahapelitoiminnan momentin määrärahan väheneminen. Riskienhallintaa arvioidaan säännöllisesti.

Talousriski on toteutunut, sillä taloudelliset toimintamahdollisuudet ovat heikentyneet tuntuvasti viimeisten 12 vuoden aikana. Tämän johdosta henkilöstöä on vähennetty ja tehtäviä karsittu. Erityisesti resurssivähennykset ovat vaikuttaneet tulevaisuuteen varautumiseen, sillä tulevaisuusinvestointeja (esimerkiksi kieliteknologian hyödyntämiseen) ei ole ollut mahdollista tehdä. Vuodelle 2022 eduskunta kuitenkin myönsi ylimääräisen määrärahan Kotuksen toimintamenoihin. Uudessa henkilöstösuunnitelmassa on linjattu, että vuosina 2022–2024 pyritään rekrytoimaan 3 lähtevän työntekijän tilalle yksi uusi työntekijä tavoitteena turvata välttämättömät perustehtävät ja -toiminnot. Kukin työtehtävä harkitaan kuitenkin erikseen ottaen huomioon Kotuksen senhetkinen määrärahatilanne sekä mahdolliset ministeriöstä tai muualta tulevat valtionhallinnon linjaukset ja velvoitteet sekä konsernihankkeen tavoitteet.

Toimenpiteet talouteen liittyvien riskien osalta ovat tiukka talouskuri, siirtomäärärahojen hyödyntäminen ja tehtävien karsiminen. Lisäksi pyritään hyödyntämään määräaikaista kehittämisrahoja ja muita tulonlähteitä. Talon sisäinen työryhmä pohtii parhaillaan myös maksullisen palvelutoiminnan kasvattamisen mahdollisuuksia ja siihen liittyviä kokeiluja.

Henkilöstöriskejä ovat henkilöstön riittävyys ydintoimintoihin, osaamisen keskittyminen avainhenkilöille sekä henkilöstön resilienssi ja hyvinvointi muutoksissa. Kotuksen pitkään jatkunut heikko taloustilanne on johtanut henkilöstön voimavarojen vähenemiseen ja avainhenkilöiden kuormittumiseen. Asiantuntemuksen keskittymiseen tietyille avainhenkilöille on etsitty ratkaisuja vuosina 2021 ja 2022. Pyrimme yhä enemmän tiimityöhön sekä osaamisen jakamiseen. Sijaishenkilöjärjestelmällä turvaamme sen, että kenenkään lyhyempi tai pidempi poissaolo ei aiheuta kohtuutonta haittaa asioiden hoidolle. Samalla varmistetaan, että työntekijät ja esihenkilöt voivat rauhoittaa loma-aikansa työasioista huolehtimiselta.

Toimenpiteenä henkilöstöön liittyvien riskien osalta on, että välttämättömät vapautuvat paikat täytetään suunnitellusti henkilöstösuunnitelman linjausten mukaan ja sijaisjärjestelyistä huolehditaan. Johtoryhmälle järjestettiin syksyllä muutosjohtamisvalmennus. Työterveyshuollon kanssa on keskusteltu eri vaihtoehdoista muutoshallinnan tueksi henkilöstölle.

Kotuksen tietoturva- ja tietosuojapolitiikka-asiakirjassa on määritelty tietoturvallisuuden tavoitteet, vastuulliset henkilöt ja toteutuskeinot samoin kuin käytännön vastuut. Tietojärjestelmien käyttösäännöt, sähköpostin käsittelysäännöt ja tietoturvapoikkeamien käsittelyohje koskevat kaikkia Kotuksen tietojärjestelmiä käyttäviä. Tietoturvapoikkeamista raportoidaan kirjallisesti. Kotus asetti viraston uuden tiedonhallintaryhmän kesäkuussa 2022. Ryhmän tehtävänä on tietoturvallisuuden kehittäminen ja hyvän tiedonhallintatavan edistäminen.

Valvonta

Toiminnan seuranta- ja valvontavastuut on määritelty työjärjestyksessä, vuotuisessa toimintasuunnitelmassa sekä tarkemmin osasto- ja yksikkökohtaisissa suunnitelmissa ja projektisuunnitelmissa. Sekä toimintaprosessien että tukiprosessien kuvauksia pyritään koko ajan tarkentamaan. Taloushallinto tuottaa järjestelmällisesti tietoa toiminnan kustannuksista ja talouden tilasta johdon ja hankkeiden vastuuhenkilöiden tarpeisiin. Työaika kohdennetaan ottaen huomioon valitut toiminnan seurannan indikaattorit.

Tiedonkulku ja informaation käytettävyys

Kotus on aktiivisesti seurannut toimintaympäristönsä muutoksia. Kotuksen edustajat osallistuvat yhteistyöhön tai heillä on välittömät yhteydet tehtäväalueen kannalta keskeisille foorumeille niin yliopistoissa kuin valtionhallinnossakin sekä keskeisiin muihin sidosryhmiin. Yhteyksiä voi pitää pääosin riittävinä.

Sisäinen tiedonkulku tapahtuu pääosin intranetissä, Teamsissä ja sähköpostitse, koko henkilöstön yhteisissä kokouksissa, osastojen ja yksiköiden kokouksissa sekä eri alueiden ryhmäpalavereissa. Sisäisen tiedonkulun varmistamiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi johtaja on lähettänyt henkilöstölle kuukausittain kirjeen ajankohtaisista asioista lokakuusta 2021 lähtien.

Ulkoiset arvioinnit

Ulkoisia arviointeja ei ollut.

Väärinkäytökset

Toimintavuoden aikana ei havaittu väärinkäytöksiä.

Kehittämistarpeet

Kotus tunnistaa sisäisessä toiminnassaan seuraavat kehittämistarpeet:

- tiedonhallinnan kokonaisuuden ja toimintojen sekä arkistoinnin kehittäminen
- ydintehtäviin keskittyminen henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseksi
- tulevaisuuden asiakaspalveluprosessien kehittäminen

Tässä esitetyt kehittämiskohteet ovat pitkäaikaisia ja jatkuvia. Tiedonohjaussuunnitelmaa on päivitetty ja jatkuvuussuunnittelussa on päästy alkuun. Työtehtävien priorisointia on tehty tehostetusti vuonna 2022, mutta tulevaisuudessa on jatkettava ydintehtäviin keskittymistä ja jopa lopetettava tiettyjä toimintoja, mikäli taloustilanteeseen ei saada parannusta.

Asiakaspalveluprosessien vaikuttavuutta on tarpeen pohtia henkilöstön vähentyessä ja palveluiden digitaalistuessa entisestään.

Vahvistuslausuma

Edellä olevaan perustuen todetaan, että sisäisen valvonnan menettelyt ovat turvanneet viraston talouden ja toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden sekä viraston hallinnassa olevat varat ja omaisuuden. Menettelyt antavat viraston johtamisen ja tulosohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta vuonna 2022.

9. Arviointien tulokset

Arviointeja ei ollut vuonna 2022.

10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

Väärinkäytöksiä ei ollut.

Tilinpäätös

Taulukko 17. Talousarvion toteumalaskelma 2022

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022 (TA + LTA)	Käyttö vuonna 2022	Siirto seuraavalle vuodelle	Tilinpäätös 2022	Vertailu talousarvio - tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
							Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2022	Käyttö vuonna 2022 (pl peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.40.03 Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot	4 431 000,00	4 589 000,00	3 868 937,74	719 822,47	3 868 937,74	719 822,47	573 030,82	5 162 030,82	3 868 937,74	719 822,47
29.40.53.02 Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen		442 000,00	429 347,81	0,00	429 347,81	12 652,19				
Yhteensä	4 431 000,00	5 031 000,00	4 298 285,55	719 822,47	4 298 285,55	732 474,66				

2. Tuotto- ja kululaskelma

Taulukko 18. Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2022–31.12.2022		1.1.2020–31.12.2021	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	-155 520,29		-127 655,18	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	-1 275,00		-1 725,00	
Muut toiminnan tuotot	-285 136,86	-441 932,15	-316 503,47	-445 883,65
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	10 941,58		9 377,41	
Henkilöstökulut	4 093 577,52		4 066 534,22	
Vuokrat	530 087,78		512 331,52	
Palvelujen ostot	610 427,81		511 281,66	
Muut kulut	18 978,67	5 264 013,36	6 435,56	5 105 960,37
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT				
Rahoituskulut	0,00	0,00	0,00	0,00
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Muut vahingonkorvaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Satunnaiset tuotot, sisäiset	0,00	0,00	0,00	0,00
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	-243,91		-150,62	
Suoritetut arvonlisäverot	203 296,43	203 052,52	161 627,68	161 477,06
TUOTTO- JA KULULASKELMA	5 025 133,73		4 821 553,78	
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		0,00	
Muut siirtosaamiset	-1 363,08		1 868,08	
Muut lyhytaikaiset saamiset	1 203,15	-159,93	-1 203,15	664,93
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	0,00	0,00	0,00	0,00
VAIHTO- JA RAHOITUSOMaisuUS	-159,93		664,93	
VASTAAVAA	-159,93		664,93	
Ostovelat	5 086,19		1 266,79	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	0,00		0,00	
Edelleen tilitettävät erät	0,00		0,00	
Siirtovelat	15 894,56		-1 098,17	
Muut lyhytaikaiset velat	0,00		0,00	
LYHYTAIKAINEN	20 980,75		-168,62	
VIERAS PÄÄOMA	20 980,75		-168,62	
VASTATTAVAA	20 980,75	20 980,75	-168,62	-168,62
TILIKAUDEN TUOTTO- /KULUJÄÄMÄ		5 045 954,55		4 822 387,33

3. Tase

Kotimaisten kielten keskus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön ja Kotuksen tase sisältyy ministeriön tilinpäätökseen.

4. Liitetiedot

Liitteet 1–12. Ei ole ilmoitettavaa.

5. Allekirjoitukset

Olemme tänään hyväksyneet Kotimaisten kielten keskuksen tilinpäätöksen.

Helsingissä 28.2.2023

LEENA NISSILÄ

Leena Nissilä
johtaja
Kotimaisten kielten keskus

RISTO UUSIKOSKI

Risto Uusikoski
suunnittelupäällikkö
Kotimaisten kielten keskus